

KULTURA NA SCENIE

„Kamień”
z warszawskiego
Teatru
Współczesnego
ugruntowuje
reżyserską
markę Grzegorza
Wiśniewskiego,
ale nie jest
w jego twórczości
przełomem

Jacek Wakar, Polskie Radio

To zwykle idzie właśnie w tym kierunku. Najpierw chce się podpalić świat, szerzyć bunt, zabić ojców, wznieść rewoltę. Potem przychodzi zwrot w stronę reguł lub próba zbudowania własnych. Można przeprosić się z tradycyjnymi formami i odkryć, że dekonstrukcja nie zastąpi konstrukcji. Przed laty Marius von Mayenburg uważany był – do spółki z Sarah Kane – za czołowego przedstawiciela nurtu „nowych brutalistów”, mających wznieść w teatrze kolejną rewolucję. Jego „Ogień w głowie” wzbudził dyskusje także w Polsce i uważany był za jeden z manifestów tamtej burzliwej fali. Dziś czterdziestoczteroletni autor pisze sztuki o klasycznej konstrukcji, nawiązuje do tradycyjnych wzorców budowania postaci. Wciąż współpracuje przede wszystkim z Thomasem Ostermeierem, który odpowiadał za niemiecki sukces „Ognia w głowie”. Dziś jednak zmienił się i styl reżyserowania szefa berlińskiej Schaubühne, i styl pisania twórcy „Męczenników”. Ten właśnie tekst we własnej przeróbce wystawił nie tak dawno temu Grzegorz Jarzyna w TR Warszawa, jego wybitna inscenizacja kazała dostrzec w Mayenburgu egzystencjalistę pełną gębą. Pokazywany we Współczesnym „Kamień” też nie jest raczej dla niegdysiejszych fanów „Ognia w głowie”.

Tekst ten jest u nas znany. Polską premierę zrealizował przed siedmioma laty w gdańskim Wybrzeżu Adam Nalepa, Grzegorz Wiśniewski mierzy się z nim po raz drugi. Testował swoje czytanie „Kamienia” ze studentkami łódzkiej Szkoły Filmowej i powstał z tego fantastyczny dyplom.

Ludzka skaza

Podczas ubiegłorocznego Festiwalu Szkół Teatralnych uznano go jednomyślnie za najlepsze przedstawienie, natomiast najważniejsza aktorska nagroda przypadła Barbarze Wypych za rolę Withy. Artystka wróciła do tej postaci w spektaklu przy Mokotowskiej, znów prowadzona przez Wiśniewskiego. I bardzo dobrze się stało, bo Warszawa zyskała nietuzinkową osobowość. Wypych ukazuje swoją bohaterkę na przestrzeni z górą sześćdziesięciu lat. W jednej chwili jest zgiętą w pół staruszką o drżącym głosie. Zamyka się we własnym świecie upiórów z przeszłości, zastraszona chroni pod stołem, kurczy się w sobie. W następnej sekwencji staje się młodą dziewczyną, zdecydowanie patrzącą przed siebie, mówi pewnym głosem, trzyma wysoko głowę. Za moment znów panią domu, która ma dbać o bezpieczeństwo córki, a zatem nie daje sobie prawa do słabości. Wszystkie te przeciwstawne stany ukazuje Barbara Wypych bez cienia przerysowania, za to z pewnością przynależną doświadczonym aktorom.

Godny zapamiętania debiut na zawodowej scenie w doborowym towarzystwie.

„Kamień” jest dramatem frapującym, ale zapewne nie najwybitniejszym w dorobku Mayenburga. Opowiada o losach trzech rodzin, zamieszkujących w różnych czasach na przestrzeni poprzedniego stulecia ten sam drezdeński dom. Tyle że pamięć zamazuje konteksty, zaciemnia wzajemne relacje między bohaterami. Ktoś idealizuje przeszłość, kto inny zderza go z jej demonami. Niemiecki pisarz w centrum świata ustawia tym razem wyłącznie kobiety, i ten zabieg działa. One są przecież strażniczkami domowego ogniska, co w tej akurat sztuce można rozumieć dosłownie. W tle mamy upiory nazizmu, powracające w mikroskali, za to zatruwające życie niewinnych. U Mayenburga owa trucizna niszczy świat bohaterek, burzy ich spokój, a to brzmi bardziej przejmująco niż nawet najmocniejsze deklaracje. Przywołuje też temat pamięci, istotny przecież nie tylko dla tego twórcy. Warto przypomnieć sobie „Przed odejściem

w stan spoczynku” Thomasa Bernharda, mówiące coś podobnego, ale z typową dla autora „Kalkwerku” obsesyjną siłą. Najlepsze, jakie widziałem, polskie przedstawienie tego dramatu, zrealizował w łódzkim Teatrze Jaracza ten sam Grzegorz Wiśniewski. Znać, że to ważny i dla niego temat.

Obok kreacji Barbary Wypych mamy w spektaklu we Współczesnym bardzo dobre role Katarzyny Dąbrowskiej, Moniki Pikuły, Kamili Kuboth-Schuchardt. Przedstawienie jest od początku do końca zrobione, ogląda się je z uwagą. Przeszkadza tylko dziwny wpisany w widowisko chłód, który wydłuża dystans. Trochę to wszystko zanadto wystudiowane i wyczelowane, bez świeżości, jaką miał „Kamień” z Filmówki. Mimo to sukces, rzecz na miarę firmy z Mokotowskiej. ©

„Kamień” Mariusa von Mayenburga | reżyseria: Grzegorz Wiśniewski | Teatr Współczesny w Warszawie

